

Den onde, den gode, den fule – vem styr i Tyskland?

| av Mats Linder

DEN MAN SOM efterträdde Helmut Kohl som CDU-ordförande, Wolfgang Schäuble, försökte i valkampanjen, före sin upphøjelse, beskriva hur det var att ha den så kallade förnyaren Gerhard Schröder som motståndare. Apropå Schröders skattepolitik konstaterade han att "det är inte lätt att spika fast en pud- ding på väggen."

Sedan de tyska socialdemokraterna SPD i september vann valet till förbunds- dagen, och tog över makten i koalition med de gröna, råder dubbelkommando. Eller det hade kunnat råda dubbelkommando om Gerhard Schröder vetat vad han vill. I kraft av en politisk agenda har finansministern och partiordföranden Oskar Lafontaine kunnat dominera tysk politik, såväl inrikes som utrikes.

En av Schröders paroller var att han inte skulle göra allting annorlunda än Kohl, men bättre. Väljarna förväntade sig förmodligen inte mycket mer än ett nytt ansikte, och absolut inte en helt ny politik. De förväntade sig inte att i praktiken få vänsterflygelns Lafontaine som kansler, vilket i mångt och mycket hittills har varit fallet.

Förutom Lafontaines utspelspolitik händer inte mycket trots att SPD-regeringen har majoritet i både förbunds- dagen och förbunds- rådet, där de valda representerar sina förbunds- länder (under förra mandat- perioden kunde SPD blockera CDU- förslag i förbunds- rådet). Hur kommer det sig, för att hårdra situationen, att Schröder låtit sig reduceras till en resande ambassadör?

Efter valet publicerade statsvetaren och journalisten Peter Köpf boken *Der Neue* (Knaur). Det var som "den nye" Schröder ville bli sedd. Men Köpf tecknar, i tämligen neutral ton, ett nedgörande porträtt av en opportunist.

För att rätt förstå Schröder måste man känna till hans bakgrund, och då avses inte hans enkla uppväxt och kvällsstudier, men väl den vandring från partiets vänsterflygel till högerflygel- n, en omläggning styrd av egenintresse snarare än ideologi.

INTE VÅL SEDD

Även som ministerpresident i Niedersachsen befann sig Schröder egentligen utanför partitoppens inre cirkel, och var i praktiken länge uträknad som politisk kraft på riks- planet. Att han inte var väl sedd framgår av omdömen från hans partikolleger/konkurrenter.

Enligt Köpf konstaterar till och med hans partikolleger att Schröder "har ingen politisk linje", och Rudolf Scharping, som var SPD:s kanslers- kandidat 1994, har sagt att Schröder "har alltför många underskott i sin karaktär".

Den man som var tilltänkt som kanslerskandidat i valet 1994, parti- ordföranden Björn Engholm, tvingades avgå som partiordförande i Barschelskandalens efterdyningar långt före valet, den 3 maj 1993, sedan han hade tvingats erkänna att han ljugit inför delstatsparlamentet i Schleswig-Holstein, där han var ministerpresident. (Året därpå tvingades Engholm lämna även delstats- parlamentet, sedan det hade avslöjats att han utkvitterade ett årligt "kon-

sultarvode" om 100 000 D-mark från en stor energikoncern som drev tre kärnkraftverk i delstaten.)

SCHARPING TOG ÖVER

När Engholm avgick tillkännagav Schröder oblygt att han borde bli partiordförande, och den som petar Kohl från kanslersposten. Något som fick Lafontaine att, skenbart familj- ärt, konstatera att "med dig Gerd, går det inte", och göra klart att han inte kunde samarbeta med Schröder. Tidigare nämnde Scharping fick bli partiets kandidat.

Men Schröders motståndare spe- lade honom ofrivilligt i händerna. Scharping och Lafontaine hade redan tidigare givit sig på att försöka koor- dinera SPD i förbunds- dagen respektive förbunds- rådet. Där hade nu Schröder en arena att framträda på, genom sin ställning som minister- president och sin plats i förbunds- rådet. Genom att bryta partilinjen och gå sin egen väg kunde han fram- ställa sig själv som icke partigångare, och i sann opportunistisk anda bruka läget till egen fördel: "Om man in- billar sig att man kan fastlägga en strategi för förbunds- rådet på parti- högkvarteret i Bonn har man fel."

Vallokomotivet Kohl rullade över Rudolf Scharping i valet 1994. Schar- pings fall innebar starten för en pakt mellan två olika typer av maktmän- niskor. Lafontaine och Schröder bilade sina strider och ingick en gemensam pakt i syfte att peta Kohl och CDU/CSU från makten. När opinionsundersökningarna och del- statsvalet i Niedersachsen klart visade att Schröder var den populä- raste kandidaten avstod Lafontaine

”Miljövård hämmar näringslivet.”

”Vill man göra något åt koldioxidproblemet skall man titta i Kina, inte i Tyskland.”

”Miljöpolitiken lider av en administrativ överkill.”

från att aspirera på att bli kanslerskandidat i valet 1998. Med ett tyskt talesätt sade han bland annat: ”Det finns inte plats för så mycket som ett löv mellan mig och Gerhard.”

Men att Lafontaine gav upp kanslerskapet innebar inte att han gav upp maktanspråken. Redan i valrörelsen syntes en tydlig skillnad. Schröder ägnade sig åt allmäntrevligt snömos och luddigheter om vikten av företagande och utveckling. Lafontaine eldade de traditionalistiska kärntrupperna.

PAKTEN ÄR UPPLÖST

Nu pågår striden efter striden. Kohl är besegrad och pakten är upplöst. Och i den står sig en politiker utan kurs tämligen slätt. Att Schröder är en sådan politiker avslöjar hans meritlista från Niedersachsen.

Schröder talade redan innan han blev kanslerskandidat mycket om vikten av att satsa på forskning och utbildning. Ändå drog Niedersachsen ner forskningsanslagen 1997.

När Schröder 1990 blev ministerpresident utlovade han ett teknologiprogram på 400 miljoner D-mark. Vid 1996 var det bara uppe i 23 miljoner. Och Schröder strök 1 300 tjänster på högskolorna i sin delstat och sänkte budgeten med 300 miljoner D-mark. Trots att antalet skolbarn ökade minskade han antalet lärare.

Att Schröder bildade koalitionsregering med de gröna är också avslöjande, om man jämför med

tidigare uttalanden. (Jürgen Prittin, talesman för de gröna, har för övrigt om Schröder sagt: ”Mannen har helt enkelt inget program.”) Till Schröders miljöpolitiska uttalanden under tiden som ministerpresident hör:

”Miljövård hämmar näringslivet.”

”Det är inte ens en myt utan helt falskt.” (om att miljöskydd skapar jobb).

”Miljöpolitiken lider av en administrativ överkill.”

”Vill man göra något åt koldioxidproblemet skall man titta i Kina, inte i Tyskland.”

Han kritiserade också stränga nationella standards – och kallade dem ”symbolhandlingar som ersätter reella resultat” – och påpekade att man inte kan ställa en polis bakom varje traktor.

Denna linje passade en man som ville framhäva sig som näringslivsvänlig delstatspolitiker. Men samme man samregerar nu med de gröna.

Trots alla tal är program och ledmotiv i partiet skrivna av andra, framförallt av Lafontaine. För SPD:s traditionalister har Schröder slagit väl ut. Som Detlev Hensche, chef för fackförbundet IG Medien, uttryckte det redan före valet: ”Opportunisterna har också sina fördelar. Vartåt de lutar beror på vilket tryck de utsätts för.”

GAMMAL NYTÄNKARE

Skall man visa på någon tysk socialdemokrat som står för förnyelse i

Tony Blairs anda får det, bisarrt nog, faktiskt bli ringräven och förre förbundskanslern Helmut Schmidt. Hans relativt nyligen utkomna bok *Globalisierung* (förlag: Deutsche Verlags-Anstalt) är baserad på tre föreläsningar som Schmidt har hållit vid Heinrich-Heine-Universitätt i Düsseldorf.

Schmidt föreslår att näringsdepartementet avskaffas eftersom det ”ändå bara är ansvarigt för att öppna utställningar och felaktiga konjunkturprognoser.” Han berättar om grundaren av den världsomspännande HP-koncernen, som startade sin verksamhet i ett garage, och påpekar att det aldrig hade kunnat ske i Tyskland, ”då man enligt tysk byggnorm inte får ha fönster i ett garage.” Schmidt uttalar sig också för en ”företagsnära lönebildning” utan centrala förhandlingar och klagar över en förstelnad arbetsmarknad.

Och skattepolitiken? Jo, ”politikerna tar inget ansvar”, skriver Schmidt. ”Varje gång de spenderar pengar har de en skuld till väljarna. De har en medborgerlig och moralisk plikt att berätta vad de gör och hur det går.”

Helmut Schmidt är 80 år gammal. Det är 17 år sedan han var förbundskansler. Men sedan dess är det han, inte SPD, som har utvecklats.

Mats Linder (mats.linder@svd.se) är ledarskribent i Svenska Dagbladet.